WIKIPEDIA

Dungaanin kieli

Dungaanin kieli (dungaaniksi хуэйзў йүян, *hɤuɛjtsu jyiɑn*) on Keski-Aasian valtioissa asuvien dungaanien puhuma siniittinen kielimuoto. Eräät tutkijat pitävät sitä itsenäisenä kielenä, toiset pohjoiskiinan eli mandariinikiinan murteena.[1]

Dungaani	
Oma nimi	Хуэйзў йүян (Huejzw jyian) [hɤuɛjtsu jyiɑn]
Tiedot	
Alue	Kirgisia, Kazakstan, Uzbekistan
Virallinen kieli	ei virallista asemaa
Puhujia	41 400 (2001)
Sija	ei 100 suurimman joukossa
Kirjaimisto	kyrillinen
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	siniittiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	-
ISO 639-2	sit (muut sinotiibetiläiset kielet)
ISO 639-3	dng (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=dng)
	Ohje

Sisällysluettelo

Levinneisyys ja puhujamäärä

Vuonna 1989 Neuvostoliitossa laskettiin olevan 69 300 dungaania. Heistä 36 900 asui Kirgisiassa, 30 200 Kazakstanissa ja 1 100 Uzbekistanissa.[2] Vuonna 1999 suoritettujen väestönlaskentojen mukaan Kirgisiassa oli 51 800[3] ja Kazakstanissa 36 900 dungaania.[4]

Historia ja murteet

Dungaanit ovat Luoteis-Kiinasta vuosien 1862–1877 muslimikapinan jälkeen Keski-Aasiaan siirtyneiden hui-kiinalaisten jälkeläisiä. He puhuvat lähtöalueidensa murteita. Niistä suurimmat ovat Gansun ja Shaanxin maakuntien murteet, joiden välillä on lähinnä foneettisia ja sanastollisia eroja. Edellisessä on kolme toonia ja toisessa neljä.[5]

Kirjakieli

Hui-kiinalaiset ovat perinteisesti käyttäneet arabialaista ja kiinalaista kirjoitusjärjestelmää. Vuonna 1927 dungaania varten laadittiin lisämerkein täydennetty arabialainen aakkosto. Vuonna 1932 siirryttiin latinalaiseen ja vuosina 1953–1954 kyrilliseen kirjaimistoon, johon kuuluvat lisämerkit ә, җ, ң, ў ja ү. Kirjoitusjärjestelmän erikoisuutena on, ettei siinä merkitä tooneja. Kirjakielen normit perustuvat Gansun murteeseen.[5]

Dungaanin kirjaimisto

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё	Ә ә

Ж ж	Җ җ	З з	И и	Й й	К к	Л л	М м
Н н	Ң ң	О о	П п	Р р	С с	Т т	У у
Ў ў	Ү ү	Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ
Ъ ъ	Ы ы	Ь ь	Э э	Ю ю	Я я		

Dungaaniksi julkaistaan sanomalehteä, oppikirjoja ja kaunokirjallisuutta. Radiossa ja televisiossa lähetetään dungaaninkielisiä ohjelmia. Kouluissa kieltä opetetaan aineena. Suurin osa dungaaneista osaa myös naapurikansojen kieliä: venäjää, kirgiisiä, kazakkia, uiguuria tai uzbekkia.[6]

Katso myös

- Dungaanit
- Hui-kiinalaiset
- Mandariinikiina

Lähteet

1. *Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom 2*, s. 115. Moskva: Nauka, 2001. ISBN 5-02-011268-2.
2. *Narody Rossii: entsiklopedija*, s. 150. Moskva: Bolšaja Rossijskaja entsiklopedija, 1994. ISBN 5-85270-082-7.
3. Itogi Pervoi natsionalnoi perepisi naselenija Kyrgyzskoi Respubliki 1999 goda (http://www.stat.kg/Rus/Home/census.pdf) *stat.kg*. Viitattu 22.7.2009. (venäjäksi)
4. A.N. Aleksejenko: Respublika v zerkale perepisei naselenija (http://www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2005/06/13/0000213102/010Alekseenko.pdf) *ecsocman.edu.ru*. Viitattu 22.7.2009. (venäjäksi)
5. *Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom 1*, s. 349–350. Moskva: Nauka, 1997. ISBN 5-02-011237-2.
6. *Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom 1*, s. 350. Moskva: Nauka, 1997. ISBN 5-02-011237-2.

Aiheesta muualla

- Olli Salmi: Central Asian Dungan as a Chinese Dialect (http://www.tsalo.fi/dungan/Dungan%20as%20Chinese%20Dialect.html) (englanniksi)